

УДК: 82-6
[https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1\(50\)-155-169](https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1(50)-155-169)

**КНИГА «УКРАЇНСЬКА ДУМА І ПІСНЯ В СВІТІ»
І НАВКОЛО НЕЇ
(З архіву Григорія Нудьги. Листування
з Держкомвидавком та видавництвом
«Музична Україна». 1970-1986 рр.)**

ВЕРТІЙ Олексій,

доктор філологічних наук, e-mail: oleksiy.vertiy@gmail.com
ORCID – <https://orcid.org/0000-0001-7720-6611>

Стаття надійшла до редакції 27.09.2025 р.
Прийнято до друку 02.20.2026 р.
Оприлюднено 10.03.2026 р.

Цитування: *Вертій, О. (2026). Книга «Українська дума і пісня в світі» і навколо неї (З архіву Григорія Нудьги. Листування з Держкомвидавком та видавництвом «Музична Україна». 1970–1986 рр.). Образ, 1 (50). С. 155–169. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1\(50\)-155-169](https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1(50)-155-169)*

В опублікованих матеріалах з архіву Григорія Нудьги подано продовження нелегкої історії підготовки до видання книги «Українська дума і пісня в світі», яка, подолавши всі перешкоди на шляху до свого читача, вийшла у світ уже по смерті її автора лише в 1997 (перша книга) та 1998 (друга книга), хоча роботу над нею він започаткував публікацією статті «Українська пісня за кордоном» в 11 числі часопису «Вітчизна» за 1958 рік.

Ключові слова. Українська, дума, пісня, світ, визнання, слава.

UDC 82-6
[https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1\(50\)-198-197](https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1(50)-198-197)

**THE BOOK «UKRAINIAN THOUGHT AND SONG IN THE WORLD» AND
ITS SURROUNDINGS (FROM THE ARCHIVE OF HRYHORIY NUDGA.
CORRESPONDENCE WITH THE STATE COMMITTEE FOR PUBLISHING
AND THE PUBLISHING HOUSE “MUSICAL UKRAINE”. 1970-1986)**

Vertii Oleksii,

D.Sc. (Philology), e-mail: oleksiy.vertiy@gmail.com
ORCID – <https://orcid.org/0000-0001-7720-6611>

Received: 27 September 2025
Accepted: 2 February 2026
Published: 10 March 2026

Citation: *Vertii, O. (2026). The book “Ukrainian Thought and Song in the World” and its surroundings (From the archive of Hryhoriy Nudga. Correspondence with the State Committee for Publishing and the publishing house “Musical Ukraine”. 1970–1986). Образ, 1 (50), 155–169. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1\(50\)-155-169](https://doi.org/10.21272/Obraz.2026.1(50)-155-169)*

The published part of the materials from the archive of Hryhoriy Nudga presents for the first time the beginning of the difficult history of preparation for the publication of the book “Ukrainian Duma and Song in the World”, which, having overcome all obstacles on the way to its reader, was

© Author, 2026
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

published after the death of its author only in 1997 (the first book) and 1998 (the second book), although he began work on it with the publication of the article “Ukrainian Song Abroad” in the 11th issue of the magazine “Vitchyzna” in 1958.

Keywords. *Ukrainian, дума, song, world, recognition, glory.*

ЛИСТУВАННЯ З ДЕРЖКОМВИДАВОМ

№ 1

8 лютого 1973 р.

Вельмишановний Григорію Григоровичу!1

Майже півтора року тому здав я до видавництва “Музична Україна” свою роботу “Українська пісня і дума за кордоном”, яку тоді планували до видання у 1974 р. Проминуло чимало уже часу, а й досі не маю якоїсь певної відповіді, що ж буде з нею. Зав. відділом писала, що рукопис на рецензії, та чому ж так довго? Прошу Вас нагадати офіційно директору Інституту фольклору тов. Сиваченку про прискорення редагування, а одночасно прискорити і висновки видавництва, адже книга чималенька і потребує часу на підготовку. Зараз в ЮНЕСКО проходить п’ятиріччя вивчення проблеми, що вклали слов’яни у світову культуру і дане видання було б вкладом України у доробок, важливий з усіх боків політичного висвітлення справи. Про це я уже Вам писав. На нараді в цій справі був і наш представник у Парижі, про що була інформація у “Літературній Україні”. Словом, обставини для видання книги сприятливі, прошу тільки не затягувати.

З найсердечнішим вітанням

Г. Нудьга

* * *

№ 2

20. XI. 74, Львів

Вельмишановний Григорію Григоровичу!2

Як ми з Вами домовлялися в Києві, так я і зробив. Рукопис книжки значно, можна сказати докорінно переробив, а тепер посилаю до видавництва план-проспект і зміст на Ваш розсуд. Одне дуже прошу – не відкладаючи – напишіть, що думаєте на рахунок робити після розмов у відповідних інстанціях, про що у нас була домовленість.

Будьте ласкаві, поставтесь з увагою до моїх прохань.

З пошаною та щирим вітанням

Г. Нудьга

* * *

№ 3

КОМІТЕТ ПО ПРЕСІ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ УРСР

12 (нерозбірливо) червня 1973 р. № 779 Київ, Пушкінська, 32. Тел. Б5-63-56

м. Львів - 44

вул. Енгельса, № 60, кв. 5

Григорію Антоновичу Нудьзі

Шановний товариш Нудьга!

Запропоновану Вами роботу “Українська народна пісня й дума за кордоном” видавництво відхиляє, оскільки праця має недоліки методологічного характеру. Нам нашу думку, слід було б переглянути саму концепцію праці, звернувши особливу увагу на висвітлення історичних та мистецьких процесів з позицій марксистсько-ленінської науки.³

Повертаємо рукопис у двох примірниках.

Головний редактор видавництва

“Музична Україна” *нідпис* Ю. Малишев

* * *

№ 4

Копія

ДЕРЖКОМВИДАВ УРСР

Київ-3, Свердлова 2, тел. 29-69-61

21.09 - 84, № 4-204

Секретареві правління Спілки письменників України
тов. Кудієвському К.Г.

Шановний Костянтин Гнатовичу!

Держкомвидав УРСР розглянув питання, порушені в листах Григорія Нудьги до Спілки письменників України та редакції газети "Літературна Україна" з приводу стосунків, що склалися між ним і видавництвом "Музична Україна".

Повідомляємо, що керівникам видавництва вказано на допущені недоліки і зобов'язано їх суворо дотримуватися існуючого порядку розгляду рукописів та норм авторського права.

Книгу Г.Нудьги "Пісня здружує народи", за домовленістю з автором і виходячи з видавничих можливостей, буде випущено у двох частинах: I вийде у 1985 р., II – у 1986 р. Збільшено її загальний обсяг на 1 арк. з тим, щоб використати його для передмови.

Водночас повідомляємо, що ви-во "Дніпро" планує випустити в 1985 р. книгу Г. Нудьги "Слово і пісня" обс. 12 арк. друк.

З повагою

Перший заст. голови Держкомвидаву УРСР – Ю. П. Дяченко

* * *

№ 5

Пащенко
15.XI.85

Шановний Андрію Яковичу!

Я хворий (інсульт) не можу сам писати і відповідно оформляти папери (диктую), тому прошу вибачити, що матеріали, можливо, передруковані не чисто та не все у них слововлено чітко. Та все ж прошу перечитати їх уважно.

КОРОТКО СУТЬ СПРАВИ. З Вашого дозволу видавництво "Музична Україна" внесло до плану видань 1985, 1986 рр. мою роботу "Пісня здружує народи" ("Українська пісня за кордоном"). Дані дві схвальні рецензії. Магази́ни зібрали тиражі. Роботу готували до набору. Раптом видавництво забрало рукопис від редактора, прочитав його ще хтось і мені повернули рукопис з вимогою, аби я дописав розділ про "ЗБЛИЖЕННЯ МУЗИЧНИХ КУЛЬТУР БРАТНІХ НАРОДІВ СРСР" і взаємний вплив пісень народів світу на українські. Але ж моя робота – про українську пісню за кордоном, а народи СРСР не "за кордон"! Не можу я писати про все, що вимагає кожний, хто читає рукопис. А тим часом робота випала з плану.

ПРОШУ СПРИЯТИ, ЩОБ ВОНА ЗАЛИШИЛАСЯ В ПЛАНІ І ГОТУВАЛАСЯ ДО ВИДАННЯ В ТАКІЙ ТЕМАТИЧНІЙ ПРОСТАНОВЦІ, ЯКУ ПРИЙНЯЛО ВИДАВНИЦТВО СПОЧАТКУ І ОГОЛОСИЛО ВСІМ КНИГАРНЯМ У ТЕМАТИЧНОМУ ПЛАНІ, РЕДАКЦІЙНІ ВИПРАВЛЕННЯ ЗРОБИТЬ АВТОР СПІЛЬНО З РЕДАКТОРОМ. Мені уже 72 рік і писати розділи на нові, запропоновані видавництвом, теми я не можу, та цього не вимагає і сутність усієї справи.

ДОДАЮ

Пояснення до листа директора видавництва тов. Линника М.П.

Витяги з рецензій професорів Засенка О. Є. та Дея О.І.

Пояснення до рецензії анонімного автора.

Пояснення до редвисновку Міщенко Н.
Відповіді на зауваження на полях рукопису.
Бібліографія публікацій уривків з роботи “Пісня здружує народи”
З пошаною
член Спілки письменників СРСР, учасник Вітчизняної війни.
АДРЕСА: Львів-20, Торф’яна, 10, кв.73. Нудьга Григорій Антон.

* * *

№ 6

24.XI.85

Шановні товариші!

Я хворий (інсульт), не можу сам писати і відповідно оформляти папери (диктую), тому прошу Вас вибачити, що матеріали, можливо передруковані недоладно та не завжди все у них висловлене чітко. Та все таки прошу перечитати їх уважно.

З пошаною *підпис*

ДОДАЮ

1. Пояснення до листа директора видавництва тов. Линника М.П.
2. Витяги з рецензій професорів Засенка О. Є. та Дея О.І.
3. Пояснення до рецензії анонімного автора.
4. Пояснення до редвисновку Міщенко Н.
5. Відповіді на зауваження на полях рукопису.
6. Бібліографія публікацій уривків з роботи “Пісня здружує народи”.

* * *

№7

Книжка випала котрий раз уже з графіка видань тому що видавництво поставило вимогу дописати розділи про “Зближення музичних культур братніх народів СРСР” та “Взаємовплив пісенних традицій народів світу” в “концептуально-методологічному, суспільно-історичному та композиційному аспектах”. Але ж це усе не стосується теми – українська пісня за кордоном, це замовлення на самостійні, незалежні роботи, які видавництво може дати будь кому, а книжка “Українська пісня за кордоном” – окрема дуже велика тема, яку треба видавати окремо. Автор написав 41 аркуш, то з них варто видати хоча б 15.

Лист написаний від руки, без адреси, дати та підпису і, очевидно, є продовженням листа № 6.

* * *

№ 8

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР
У СПРАВАХ ВИДАВНИЦТВ,
ПОЛІГРАФІЇ І КНИЖКОВОЇ
ТОРГІВЛІ
(Д е р ж к о м в и д а в У Р С Р)
25003 м. Київ-3, Свердлова, 2,
телефон 29-69-61
20.01.86 № 4-14

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ
УКРАИНСКОЙ ССР
ПО ДЕЛАМ ИЗДАТЕЛЬСТВ,
ПОЛИГРАФИИ И КНИЖНОЙ
ТОРГОВЛИ
(Г о с к о м и з д а т У С С Р)
25003 г. Киев-3, Свердлова, 2
телефон 29-69-61
290020 м. Львів-20,
вул. Торф’яна, 10, кв. 73
т. Нудьзі Г.А.

Директору видавництва
“Музична Україна”
т. Линнику М.П.

Шановний Григорію Антоновичу!

За дорученням керівництва Держкомвидаву УРСР розглянули Вашого листа, висновки і рецензії на рукопис книги "Пісня здружує народи". За зволікання з розглядом Вашого рукопису видавництву "Музична Україна" вказано.

Однак, як з'ясувалося, Вами не враховано цілий ряд слушних зауважень, які зробили до рукопису рецензенти зокрема тт. Засенко О.Є та Дей О.І. Тому ми не можемо не погодитися з позицією видавництва у тому, що рукопис потребує доопрацювання.

Вважаємо, що в ситуації, яка склалася, заслуговує на увагу Ваша пропозиція про видання основної частини рукопису. У зв'язку з цим просимо надіслати її видавництву "Музична Україна", якому доручено оперативно розглянути питання про випуск Вашої книги.

З повагою

Головний редактор

Головної редколегії художньої,

дитячої літератури та видань

мистецтва Держкомвидаву УРСР *підпис* Т. І. Сергійчук

* * *

№ 9

Державний комітет Української РСР
у справах видавництв, поліграфії
і книжкової торгівлі
Республіканське державне
об'єднання книжкової торгівлі
"У К Р К Н И Г А"

252030 м. Київ, вул. Леніна, 19

тел. 20-24-20

22.08.86 № 04-394

Государственный комитет Украинской ССР
по делам издательств, полиграфии и
книжной торговли

Республиканское
государственное объединение
книжной торговли
"У К Р К Н И Г А"

252030 г. Киев, 19, ул. Ленина, 19

тел. 20-24-20

Львів-20

вул. Торф'яна, 10, кв. 73

Нудьзі Г. А.

Шановний Григорій Антонович!

Ми одержали Вашого листа з проханням продовжити збирання замовлень на книжку "Пісня зближує народи", "Музична Україна", 1986 р.

Видавництво анувало Вашу роботу як монографію і визначило тираж 2000 прим., цілком оптимальний для такого типу видань.

Книга перенесена до випуску у 1987 році. Питання додаткової реклами та збирання замовлень необхідно вирішувати у видавництві.

Заступник начальника *підпис* А. М. Цуканов

* * *

ЛИСТУВАННЯ З ВИДАВНИЦТВОМ “МУЗИЧНА УКРАЇНА”

1970 рік

№ 1

Г. А. НУДЬГА

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ ТА ДУМА
ЗА КОРДОНОМ
СВІТОВА СЛАВА ТА СВІТОВЕ ЗНАЧЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПОЕЗІЇ

ЧАСТИНА I
ЛЬВІВ 1970

* * *

№ 2

Г. А. НУДЬГА

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ ТА ДУМА
ЗА КОРДОНОМ
СВІТОВЕ ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПОЕЗІЇ
ЧАСТИНА II
ЛЬВІВ 1970

* * *

№ 3

Г. А. НУДЬГА

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ ТА ДУМА
ЗА КОРДОНОМ
СВІТОВА СЛАВА ТА СВІТОВЕ ЗНАЧЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПОЕЗІЇ

ЧАСТИНА III
ЛЬВІВ 1970

* * *

№ 4

ЗМІСТ І ЧАСТИНИ

Від автора	I
Вступ	UI
I. Українська пісня і дума в слов'янських народів	
Польща	33
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	185
Болгарія	297
Югославія	322
Список ілюстрацій	

* * *

№ 5

ЗМІСТ ЧАСТИНИ II

II. Українська пісня й дума в Румунії	376
III. Українська пісня й дума в Угорщині	408
IV. Українська пісня та дума в країнах Західної Європи	
Країни німецької мови (НДР, ФРН, Австрія)	458
Швейцарія	594
Бельгія	599
Голландія	606
Англія	611
Франція	666
Італія	715
Іспанія	763
Португалія	768
Данія	772
Швеція	801
Фінляндія	807
Список ілюстрацій	

* * *

№ 6

З М І С Т Ч А С Т И Н И III

У. Українська пісня та дума на Американському континенті	
США	810
Канада	850
Куба	869
Мексика	871
Бразилія	877
VI. Українська пісня в народів Азії	
Японія	879
Корейська НДР	886
VII. Українська пісня в Африці	888
VIII. Українська пісня мовою есперанто	891
IX. Українська пісня і розвиток світової культури	
(висновок)	893
Список ілюстрацій	1027

* * *

№ 7

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

Сторінка з “Анналів” С.Сарніцького, де під 1506 роком говориться про українські думи

Титульна сторінка альманаху “Боян” (1838)

Оскар Кольберг

Титульна сторінка збірки дум польською мовою

Українська пісня “Дунаю, Дунаю” в запису Яна Благослова (XVI ст.)

Людвік Куба

Титульна сторінка збірника українських пісень, виданих Л.Кубою

П.Й.Шафарик

Ілюстрація до українських пісень (1868 р.)

Титульна сторінка українських пісень чеською мовою (1950)

Титульна сторінка українських дум чеською мовою
Ян Владислав, перекладач дум на чеську мову
Титульна сторінка українських пісень чеською мовою з нотами
Й.Абрам

* * *

№ 8

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

40. Тальві
41. Титульна сторінка книги Тальві
42. “Щедрик” Леонтовича англійською мовою (США)
43. “Закувала та сива зозуля” англійською мовою (США)
44. Ф.Лайвсей
45. Титульна сторінка збірника українських пісень англійською мовою в перекладах Лайвсей

* * *

№ 9

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

15. Б.П.Хашдеу
16. Титульна сторінка дум румунською мовою.
17. Бела Барток
18. Титульна сторінка першого збірника українських пісень угорською мовою (1864)
19. Титульна сторінка українських пісень угорською мовою (1874)
20. Українська пісня “Журавлі” з угорського збірника пісень
21. Дьордь Радо
22. “Іхав козак за Дунай” у збірнику німецьких народних пісень ХІХ стол.
23. Фрідріх Боденштедт
24. Титульна сторінка збірки “Поетична Україна” Ф.Боденштедта
25. Титульна сторінка збірки А.Мавріціуса
26. Титульна сторінка збірки “Слов’янська балалайка” Ф. Вальдбріля
27. Алегорія слов’янської пісні (з австрійського журналу)
28. А.Рамбо
29. Луї Леже
30. Титульна сторінка книги А.Рамбо “Епічна Русь”
31. Титульна сторінка збірника дум французькою мовою
32. Мері Шерер, перекладач дум французькою мовою
33. Титульна сторінка книжки О.Ходзька “Історичні пісні України”
34. Кобзар з Люботина. Ілюстрація до книги барона Де Бе
35. Тор Ланге
36. Обкладинка нотного видання пісні “Ой зійди, зійди зіронько та вечірня” датською мовою
37. В.Морфілл
38. Обкладинка збірки російських та українських пісень, виданих у Лондоні в 1816 р.
39. Український кобзар, або сліпий менестрель (З лондонського журналу 1913 р.)
40. Тальві
41. Титульна сторінка книги Тальві
42. “Щедрик” Леонтовича англійською мовою (США)
43. “Закувала та сива зозуля” англійською мовою (США)
44. Ф. Лайвсей.
45. Титульна сторінка збірника українських пісень англійською мовою в перекладі Ф. Лайвсей.

* * *

№ 10

СПИСОК

ілюстрацій до роботи Г. А. Нудьги “Українська народна пісня і дума за кордоном”

1. Сторінка з “Анналів Сарніцького”, де говориться про українські думи (1587)
2. Титульна сторінка польського альманаху “Боян” (1838)
3. Оскар Кольберг
4. Українська пісня “Дунаю, Дунаю” в запису Яна Благослова
5. П.Й.Шафарик
6. Йозеф Первольф
7. Едуард Єлінек
8. Ярослав Голл
9. Прімус Сobotка
10. Людвік Куба
11. Титульна сторінка Л.Куби (випуску з українськими піснями)
12. Ілюстрація до українських пісень (Прага, 1868)
13. Ілюстрація до українських пісень чеською мовою (1950)
14. Титульна сторінка українських пісень чеською мовою (1950)
15. Титульна сторінка українських дум чеською мовою
16. Ян Владислав
17. Титульна сторінка українських пісень з нотами чеською мовою
18. Й.Абрам
19. Л.Стоянович
20. Б.П.Хашдеу
21. Бела Барток
22. Титульна сторінка збірки українських пісень угорською мовою (1864)
23. Титульна сторінка збірки українських пісень угорською мовою (1874)
24. Українська пісня “Журавлі” в угорському збірнику
25. Дьордь Радо
26. “Їхав козак за Дунай” у німецькому збірнику народних пісень
27. Ф.Боденштедт
28. Титульна сторінка “Поетичної України” Ф.Боденштедта
29. Титульна сторінка збірки А. Мавріціуса
30. Титульна сторінка збірки “Слов’янська балалайка” Вальдбріля
31. Алегорія “Думки” у австрійській книзі 1898 р.
32. А.Рамбо
33. Титульна сторінка книги А. Рамбо “Епічна Русь”
34. Титульна сторінка дум французькою мовою (1947)
35. Луї Леже
36. Мері Шерер
37. Титульна сторінка книги О. Ходзька “Історичні пісні України”
38. Кобзар з Люботина, фото барон Де Бе
39. Тор Ланге
40. Обкладинка видання української пісні “Ой зійди, зійди ти зіронько та вечірня” датською мовою
41. Титульна сторінка збірки Тора Ланге
42. В. Морфілл
43. Титульна сторінка збірки українських пісень англійською мовою в перекладі Ф.Лайвсей
44. Титульна сторінка книги Тальві (1850)
45. Нотне видання “Щедрика” англійською мовою

46. “Український кобзар, або сліпий менестрель” з лондонського журналу (1913)
 47. “Закувала та сива зозуля” П.Ніщинського в англійській переробці
 48. Обкладинка українських та російських пісень, виданих у 1816 р. в Лондоні

№ 11

Первісна композиція

З М І С Т

Від автора	1
1. Вступ	5
2. Українська пісня та дума в культурному житті слов'ян	17
Польща	18
Чехословаччина	64
Болгарія	119
Югославія	134
3. Українська народна поезія в соціалістичних країнах Європи	151
Румунія	152
Угорщина	172
НДР	195
4. Українська народна поезія в народів Західної Європи	244
ФРН	245
Австрія	250
Швейцарія	268
Бельгія	273
Нідерланди (Голландія)	280
Англія	284
Франція	316
Італія	352
Іспанія	372
Португалія	376
Данія	379
Швеція	400
Фінляндія	406
5. Українська пісня на Американському континенті	
США	411
Канада	436
Латинська Америка	453
Куба	454
Мексика	456
Бразилія	462
6. Українська пісня в народів Азії	464
Корейська НДР	465
Японія	467
7. Українська пісня в Африці	473
8. Мовою есперанто	477
9. Українська народна поезія у зв'язках з світовою культурою	479
Список ілюстрацій	

* * *

1972 РІК

№ 1

16 лютого 1972 р. № 275 252004 Київ-4, Пушкінська, 32, Тел. Б 5-63-56
 м. Львів, Енгельса, 60, кв. 5
Нудьзі Г.А.

* * *

№ 3

КОПІЯ
КОМІТЕТ ПО ПРЕСІ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ УРСР
Видавництво “Музична Україна”
26. II. 1975

Шановний Григорію Антоновичу!

Видавництво “Музична Україна” розглянуло Вашу творчу заявку і план-проспект книги “Пісня здружує народи” (українська народна пісня за кордоном) і вважає, що таке ґрунтовне спеціальне дослідження про вплив українського поетичного фольклору на культуру інших народів світу слід апробувати на рівні Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М. Т. Рильського АН УРСР і публікувати у видавництві “Наукова думка”.

Наше видавництво випускає у світ праці, розраховані на широкого читача.

З повагою

Головний редактор

видавництва “Музична Україна” *без підпису* Ю. Малишев.

* * *

1976 РІК

№ 1

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ
РАДИ МІНІСТРІВ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР
У СПРАВАХ ВИДАВНИЦТВ,
ПОЛІГРАФІЇ І КНИЖКОВОЇ
ТОРГІВЛІ
(Держкомвидав УРСР)
252003, м. Київ-3, Свердлова, 2.
Телефон 29-69-61
12.01.76 № 04-6

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМІТЕТ
СОВЕТА МИНИСТРОВ
УКРАИНСКОЙ ССР
ПО ДЕЛАМ ИЗДАТЕЛЬСТВ,
ПОЛИГРАФИИ И КНИЖНОЙ
ТОРГОВЛИ
(Госиздат УССР)
252003, г. Киев-3, Свердлова, 2.
Телефон 29-69-61
Львів-44,
вул. Енгельса, 60, кв. 5
т. НУДЬЗІ Г.А.

За дорученням керівництва Держкомвидаву УРСР розглянули Вашого листа. Повідомляємо, що випуск Вашої праці “Пісня здружує народи” у видавництві “Музична Україна” не може бути здійснений, оскільки це монографічне дослідження наукового характеру. Рукопис праці свого часу розглядався відділами фольклористики і слов’янської фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Рильського АН УРСР і був відхилений.

Отже, якщо йтиме мова про видання монографії, то його може здійснити лише “Наукова думка” після рекомендації Інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Рильського.

Щодо книги “Пісні революції”. У видавництві “Каменярь” вона свого часу виходила. Зараз перевидати її немає можливості.

Головний редактор

Головної редколегії художньої,

дитячої літератури та видань

мистецтва Держкомвидаву УРСР

підпис Р.Г.ВИШНЕВСЬКИЙ

* Правопис листа збережено.

** Дати подання рукопису та листа не збігаються, але так написано в листі.

* * *

1980 РІК

№ 1

Головному редакторові видавництва “Музична Україна”
Вельмишановний товаришу!

Оскільки у мене останніми часами склалися недобрі особисті взаємини з деякими працівниками Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії, зокрема з О. І. Деєм та В. А. Юзвенко – просив би Вас не направляти їм рукопис для рецензування.

Можливо дати на апробацію в Консерваторію і на філологічний факультет Університету? У всякому разі людям об’єктивним.

З пошаною без підпису²

* * *

1981 РІК

№ 1

17.XI. 81

Директору видавництва “Музична Україна”
Вельмишановний товаришу!

Спілка письменників повідомила мене, що Держкомвидав України надіслав до Вашого видавництва листа з пропозицією зайнятися справою видання моєї книжки “Пісня здружує народи”.

Оскільки робота повністю не може бути надрукована, я скоротив її до 15-16 др. арк. І рукопис днями надішлю до Вашого видавництва.

З пошаною без підпису

Львів-44, Енгельса, 60, кв. 5. Нудьга Григорій Антонович

* * *

№ 2

ДИРЕКТОРУ ВИДАВНИЦТВА “МУЗИЧНА УКРАЇНА”
Вельмишановний товаришу!

“Держкомвидав” України надіслав листа до Спілки письменників, у якому повідомляється, аби я передав до видавництва “Музична Україна” рукопис своєї праці “ПІСНЯ ЗДРУЖУЄ НАРОДИ” на предмет її публікації.

Мене було попереджено, що роботу слід скоротити, що я й зробив, а це викликало затримку висилки рукопису до видавництва.

Ілюстрації не висилаю, аби не розгубилися в процесі вивчення праці.

З вітанням і пошаною підпис

Моя адреса: Львів-44, Енгельса, 60, кв. 5

Нудьга Григорій Антонович

14. XII. 81.

КОМЕНТАРІ

Листування Григорія Нудьги з Держкомвидавом України (1973-1986 рр.) та видавництвом “Музична Україна” (1970-1981) публікується вперше. Правопис оригіналів максимально збережено. Всі матеріали зберігаються в архіві наукової бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. У них яскраво і чітко відображено політику Компартії та советської держави по відношенню до національного будівництва в ССРСР, яке спрямовувалося на винародовлення неросійських націй в колоніях Росії, якими були, так звані союзні республіки.

В цьому контексті цілком зрозумілою є тяганина навколо підготовки та видання книги Григорія Нудьги “Українська дума і пісня в світі”, метою якої було

тероризування її автора для того, щоб він знесилився у боротьбі з державними установами, які мали б підготувати та видати цю, так потрібну для формування справді національної гордості українців за визнання нашої національної духовності та культури у світі, і, зрештою, відмовився від будь-яких намагань побачити її надрукованою чи то помер, про що він не раз згадує у своїх листах.

Григорій Антонович добре розумів це. Саме тому морально загартований каторжними роботами на засланні, переслідуваний і, зрештою, відправлений на мізерну пенсію та тяжко хворий, він, нащадок українського козацького роду, зібрав усі свої зусилля, виявив незвичайної сили цілеспрямованість, наполегливість, стійкість, протидіючи сваволі деяких псевдовчених-рецензентів, державних чиновників та політиці партії і держави, домігся таки, бодай і скороченого до мінімуму, її видання під назвою “Українська пісня в світі” (1989). Книга стала своєрідним сигналом як про нищення української духовності та історико-культурної пам’яті українського народу, так і про протистояння цьому нищенню та настійну потребу продовжувати такого роду дослідження.

За, здавалося б, сухим переліком варіантів назв книги, її розділів та ілюстрацій, поданих в цій публікації, криється боротьба з комуно-фашистським режимом, копітка праця за цього режиму по збиранню далеко за межами України безцінних матеріалів про визнання світом української національної духовності та культури, чого так боялися комуністичні сатрапи різного покрою, адже це так суперечило їхній теорії “єдиного советского народа” на “русской основе”. Відтак ці листи свідчать про непокору її автора властям, навчають нас і прийдешні покоління відданості своїй справі, служать взірцем нескореності українського духа, взірцем справді вірного служіння своєму народові за найскладніших обставин.

Листування з Держкомвидавом

1 Лист № 1. Вельмишановний Григорію Григоровичу! – Прізвище та посаду особи не встановлено.

2 Лист № 2. Вельмишановний Григорію Григоровичу! – Очевидно, що це та само особа, до якої звертається автор в попередньому листі.

3 Лист № 3. Цей лист, як і кілька наступних (читай листи № 2 і № 3 головного редактора видавництва “Музична Україна” Ю.Малишева від 16 лютого 1975 р. та № 3 від 26.ІІ.1975 р., лист головного редактора Головної редколегії художньої, дитячої літератури та видань мистецтва Держкомвидаву УРСР Р.Вишневецького від 12.01.1976 р.), свідчить про надуманість причин відмови друкувати книгу Григорія Нудьги “Пісня здружує народи” (українська народна пісня за кордоном), залежність Держкомвидаву та видавництва “Музична Україна” від вищих інстанцій, що є переконливим свідченням здійснення в житті положень статті Леніна “Партійна організація і партійна література” про те, що видавництва, склади і т.д. повинні бути партійними, тобто вони мають бути власністю компартії з усіма того наслідками, про які і йдеться у поданому тут листуванні. Разом з тим, як бачимо, Григорій Антонович за таких обставин вдавався до продуманих ним способів обійти ці перешкоди і дав книзі назву “Пісня здружує народи”, що було співзвучним політиці партії про, так званий “розквіт” і злиття націй в СРСР та створення на цій основі “єдиного советского народа”, але й це не допомогло йому обійти увагу “пильного ока” і його праця під назвою “Українська дума і пісня в світі” все-таки вийшла, але вже по його смерті в Незалежній Україні.

4 Лист № 4. Відповідь першого заступника голови Держкомвидаву УРСР Ю. Дяченка Секретареві правління Спілки письменників України Костянтиніві Кудієвському з приводу звернення Григорія Нудьги до СПУ про видання його книги “Пісня здружує народи”. Вона характеризує Григорія Антоновича як людину наполегливу, цілеспрямовану, незламну й винятково стійку у досягненні своєї

мети, вказує на розуміння ним виняткової значимості своєї праці для формування питомо національної духовності та питомо національного світогляду його сучасників та прийдешніх поколінь. Отож маємо особливо цінувати такі принципи та ідеали, таку життєву позицію вченого. Вивчати і доводити ідеї та зміст його праці до якнайширшого кола читачів – наш обов'язок як громадян Незалежної України, обов'язок перед світлою пам'яттю справжнього сподвижника українського народознавства, який ідейні та духовні цінності вироблені українським народом упродовж тисячоліть ставив вище власного благополуччя, кар'єри, слави, чому ми й зобов'язані вчитися цьому на прикладі його життя і творчості.

Листування з видавництвом «Музична Україна»

Тут подаємо листування Григорія Нудьги за 1970-1981, адже воно інтенсивно продовжувалось в наступні роки і має досить-таки численну кількість документів, які також засвідчують тероризування вченого і життя всіх спроб і можливостей недопустити публікації його безцінної праці навіть у скороченому варіанті.

¹ Листи Ю.Малишева (№2 від 16 лютого 1975 р., №3 від 26. II 1975 р.) та Р. Вишневецького (№1 від 12.01.1976 р.), як уже зазначалося, вказують на залежність Держкомвидаву від вищих інстанцій і їх «недремного ока».

² Лист Григорія Нудьги (№ 1 за 1980 р.) до головного редактора видавництва «Музична Україна» в архіві зберігається без підпису і дати. Прохання його автора не давати рукопис книги «Пісня здружує народи» на рецензування О.І.Дею та В.А.Юзвенко не лише не було врахованим, а навпаки – машинопис цинічно надіслано на рецензування саме їм, що, у свою чергу, вказує, очевидно, на відповідні вказівки «згори» з метою зриву її видання.

Матеріали до друку підготували

Анатолій БУРДЕЙНИЙ,

голова правління благодійного фонду «Фундація Григорія Нудьги»

Олексій ВЕРТІЙ,

доктор філологічних наук

(Продовження. Початок див.: випусках 3(46), 2024 р., С. 75–97, випуск 1(47), 2025 р., С. 168–182, випуск 2(48), 2025 р., С. 179–197. Далі буде.)